

Warszawa, 26-03-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.501.1.2026.DC

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

/ePUAP/

Szanowny Panie Ministrze,

zagadnienia związane z prowadzeniem postępowania w sprawach prywatnoskargowych, tj. w sprawach o zniesławienie (art. 212 k.k.¹), znieważenie (art. 216 k.k.), naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.) oraz lekki uszczerbek na zdrowiu (art. 157 § 2 i 3 k.k.) są przedmiotem wniosków wpływających do mojego Biura. Wnioskodawcy zwracają uwagę na uciążliwości, jakie wiążą się z prowadzeniem postępowań prywatnoskargowych, które są oczywiście bezzasadne i jako takie rozpoznawane poza rozprawą, a następnie umarzone na posiedzeniu prowadzonym na podstawie art. 339 § 3 pkt 1 lub 2 k.p.k.².

Niezależnie od umorzenia poza rozprawą, z powodu oczywistej niedopuszczalności prowadzenia postępowania, z powodu zaktualizowania się negatywnej przesłanki procesowej (art. 17 § 1 pkt 2-11 k.p.k.) albo oczywistego braku faktycznych postaw

---

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 383 z późn. zm.), dalej: k.k.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 46 z późn. zm.); dalej: k.p.k.

oskarżenia (art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k.), samo zaangażowanie w postępowanie karne w charakterze oskarżonego wiąże się z uciążliwościami – zarówno finansowymi, jaki i wizerunkowymi (np. koniecznością ujawnienia informacji o prowadzeniu przeciwko danej osobie postępowania karnego) oraz niepotrzebnym stresem. Obecnie brakuje mechanizmu, który chroniłby jednostki przed niezasadnym i instrumentalnym wykorzystywaniem postępowania karnego w sprawie prywatnoskargowej.

I. Charakter postępowania prywatnoskargowego

Postępowanie prywatnoskargowe jest postępowaniem szczególnym, zredukowanym³, w którym rozpoznawane są czyny zabronione o co do zasady niewielkiej społecznej szkodliwości i godzące, co do zasady, w dobra indywidualne⁴. Wykazuje się szeregiem odrębności w odniesieniu do postępowania prowadzonego w trybie zwyczajnym, np. posiedzeniem pojedynczym i możliwością zawarcia ugody⁵, dorozumianym odstąpieniem od oskarżenia⁶, zwiększoną kontradiktoryjnością postępowania. Kluczową jednak różnicą jest brak postępowania przygotowawczego w sprawach prywatnoskargowych. Postępowanie prywatnoskargowe – poza objęciem ściganiem z urzędu czynu prywatnoskargowego z uwagi na interes społeczny z art. 60 § 1 k.p.k.⁷ – znajduje się w gestii pokrzywdzonego/oskarżyciela prywatnego. To pokrzywdzony

---

³ D. Gil, *Rozdział 2 Szczególny charakter postępowania prywatnoskargowego w polskim procesie karnym* [w:] *Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego w polskim procesie karnym*, Warszawa 2011; I. Zgoliński, 9.2. *Prywatnoskargowy charakter dochodzenia odpowiedzialności za występki znieśławienia* [w:] *Znieśławienie w polskim prawie karnym. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 2013.

⁴ Chodzi o wskazane wcześniej przestępstwa z art. 212 k.k., art. 216 k.k., art. 217 k.k. oraz art. 157 § 2 i 3 k.k. Czyny te są zagrożone stosunkowo łagodnymi karami – karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności w wymiarze 1 roku do maksymalnie 2 lat (za przestępstwo z art. 157 § 2 k.k.).

⁵ Art. 490 k.p.k.

⁶ Art. 490 § 2 k.p.k. oraz art. 495 § 3 k.p.k. Zob. także wyrok SN z dnia 27 czerwca 2019 r., III KK 209/18, w którym Sąd wskazał, że „Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego i jego pełnomocnika na rozprawie głównej bez usprawiedliwienia, w każdej fazie jej prowadzenia, powoduje umorzenie postępowania. Jeżeli niestawiennictwo takie ma miejsce po rozpoczęciu przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej, warunkiem umorzenia jest wyrażenie zgody przez oskarżonego.”. Wyrok SN z 27.06.2019 r., III KK 209/18, LEX nr 2743797.

⁷ Pojęcie interesu społecznego jest pojęciem nieostrym. W doktrynie wskazuje się, że „interes społeczny w ściganiu przestępstwa prywatnoskargowego występuje wówczas, gdy czyn zabroniony, obok prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego, godzi również bezpośrednio w dobra o charakterze ogólnym, tj. bezpieczeństwo, porządek publiczny, ochronę środowiska, zdrowie, moralność publiczną, wolność i prawa osób innych niż pokrzywdzony.”. Tak: J. Zagrodnik, M. Burdzik [w:] S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, M. Burdzik, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 60. Sąd nie ma możliwości oceny zasadności objęcia ściganiem z urzędu czynu prywatnoskargowego – jest to wyłączna decyzja prokuratora. Por.: K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII*, red. D. Świecki, Warszawa 2024, art. 60.

zabezpiecza „dowody”⁸, gromadzi informacje i on inicjuje postępowanie karne. Ekwiwalentem „postępowania przygotowawczego” jest możliwość zlecenia Policji określonych czynności przez sąd – art. 488 § 2 k.p.k.⁹.

Postępowanie prywatnoskargowe rozpoczyna się wraz z wniesieniem skargi do jednostki Policji (przekazywanej następnie do sądu jako ekwiwalent prywatnego aktu oskarżenia) albo ze złożeniem prywatnego aktu oskarżenia¹⁰. Prywatny akt oskarżenia nie jest obwarowany przymusem adwokacko-radcowskim¹¹. Pokrzywdzony, niebędący adwokatem lub radcą prawnym, może samodzielnie napisać skargę oskarżycielską. Po wniesieniu skargi oskarżycielskiej, podlega ona kontroli formalnej sprawowanej przez prezesa sądu na podstawie art. 120 k.p.k.¹². Prezes sądu ma obowiązek zbadać, czy pismo spełnia warunki formalne pisma procesowego z art. 119 § 1 k.p.k. oraz art. 487 k.p.k., a także, czy wniesiona została opłata od prywatnego aktu oskarżenia zgodnie z art. 621 k.p.k. Wysokość zryczałtowanej opłaty od prywatnego aktu oskarżenia to obecnie 1000 zł¹³. Jeśli prywatny akt oskarżenia spełnia warunki formalne, niezwłocznie doręcza się go oskarżonemu prywatnemu (art. 338 § 1 k.p.k.). Jeśli zawiera braki formalne, które uniemożliwiają nadanie skardze biegu, prezes sądu wzywa do ich uzupełnienia w terminie 7 dni pod rygorem uznania pisma za bezskuteczne (art. 120 § 2 k.p.k.).

---

⁸ Informacje, które następnie będą podstawą prywatnego aktu oskarżenia, jako okoliczności potwierdzające, że zdarzenie opisane w zarzucie miało miejsce.

⁹ Zob. szerzej: K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2025, art. 488. Zabezpieczenie dowodów następuje już po wszczęciu postępowania prywatnoskargowego.

¹⁰ Art. 488 § 1 k.p.k. Złożenie ustnej skargi w jednostce Policji przed upływem terminu karalności przestępstwa prywatnoskargowego jest wszczęciem postępowania prywatnoskargowego i nie ma znaczenia to, kiedy skarga została przekazana przez Policję do sądu. Zob. Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2013 r., III KK 218/12, w którym Sąd wskazał, że „Wszczęcie postępowania przeciwko osobie w wypadku czynów ściganych z oskarżenia prywatnego, a tym samym przedłużenie terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 101 § 2 k.k., następuje zarówno przez wniesienie przez pokrzywdzonego prywatnego aktu oskarżenia (z zachowaniem rzecz jasna warunków formalnych), jak i przez złożenie przez ten podmiot (lub osobę, o jakiej mowa w art. 51 i 52 k.p.k.) skargi do Policji.”; wyrok SN z 1.03.2013 r., III KK 218/12, LEX nr 1293798.

¹¹ W przeciwieństwie do skargi subsydiarnej. Zob. art. 55 § 2 k.p.k.

¹² Przepis art. 337 k.p.k. dotyczący kontroli formalnej aktu oskarżenia, nie ma zastosowania do prywatnego aktu oskarżenia. Zgodnie z tym przepisem, kontroli formalnej dokonuje się przez przyzmat spełnienia warunków formalnych wymienionych w art. 119 k.p.k., art. 332 k.p.k., art. 333 k.p.k. lub art. 335 k.p.k., a także 334 k.p.k. Prywatny akt oskarżenia musi spełniać warunki formalne określone w art. 119 § 1 k.p.k. oraz art. 487 k.p.k.

¹³ Wysokość opłaty jest ustalana przez Ministra Sprawiedliwości w rozporządzeniu (art. 621 § 2 k.p.k.). Aktualnie obowiązujące jest Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 czerwca 2025 r. w sprawie wysokości zryczałtowanej równowartości wydatków w sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz. U. poz. 770).

Z chwilą doręczenia prywatnego aktu oskarżenia (art. 338 § 1 k.p.k. w zw. z art. 485 k.p.k.) postępowanie prywatnoskargowe jest prowadzone przeciwko konkretnej osobie, zaś oskarżony ma obowiązek informowania o tym fakcie – jeśli takie są wymagania wynikające np. z wytycznych w ramach samorządu zawodowego (lekarskiego, adwokackiego, radcowskiego, czy notarialnego lub komorniczego), czy konkursach na stanowiska w sektorze prywatnym (np. w spółkach giełdowych, bankach itp.)¹⁴ lub spółkach Skarbu Państwa. Informację o prowadzeniu postępowania karnego – jakiegokolwiek – należy także ujawniać w ankiecie bezpieczeństwa osobowego¹⁵.

Po doręczeniu aktu oskarżenia, wylosowaniu składu orzekającego¹⁶, sąd może przeprowadzić w trybie art. 339 § 3 pkt 1 lub 2 k.p.k. posiedzenie, by – bez wyznaczania rozprawy – rozważyć możliwość umorzenia postępowania z uwagi na wystąpienie jednej z negatywnych przesłanek procesowych (art. 17 § 1 pkt 2-11 k.p.k.), czy z powodu oczywistego braku podstaw faktycznych oskarżenia (art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k.). Nawet w sytuacji, gdy oczywiste jest, że czyn się przedawnił (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.)¹⁷ albo zachowanie nie wypełnia znamion czynu zabronionego (art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.), sąd ma obowiązek doręczyć akt oskarżenia (art. 338 § 1 k.p.k.), a następnie wyznaczyć posiedzenie z art. 339 § 3 pkt 1 lub 2 k.p.k., a jedyną decyzją, jaka może zapaść, jest umorzenie postępowania prywatnoskargowego. Nie ma możliwości przeprowadzenia posiedzenia z art. 339 § 3 pkt 1 i 2 k.p.k. niejawnie, tj. bez poinformowania stron postępowania o ww. posiedzeniu z uwagi na brzmienie art. 339 § 5 k.p.k.¹⁸.

II. Postępowanie w sprawie i postępowanie przeciwko osobie oraz dolegliwości związane z prowadzeniem postępowania prywatnoskargowego przeciwko osobie

Postępowanie prywatnoskargowe nie ma etapu postępowania „w sprawie”, tj. fazy „*in rem*”. Jak to zostało wcześniej wskazane, postępowanie prywatnoskargowe rozpoczyna się z chwilą wniesienia skargi, zaś skarga musi zawierać oznaczenie oskarżonego. Oznacza to, że **postępowanie prywatnoskargowe od razu jest wszczynane jako**

---

¹⁴ Zob. np. ogłoszenie o naborze na stanowisko członka zarządu spółki dostępne na stronie: <https://prs.pl/2025/05/06/ogloszenie-o-przeprowadzeniu-postepowania-kwalifikacyjnego-na-stanowisko-czlonka-zarzadu-spolki-polski-rejestr-statkow-s-a/>.

¹⁵ Zob.: https://www.strazgraniczna.pl/ftp/nadbuzanski/ankieta_bezpieczenstwa_osobowego_doc.pdf.

¹⁶ Zob. § 49 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 867 z późn. zm.).

¹⁷ Terminy przedawnienia karalności przestępstwa prywatnoskargowego to 1 rok od momentu popełnienia czynu, a jeśli pokrzywdzony nie zna tożsamości sprawcy – 3 lata. Zob. art. 101 § 2 k.k.

¹⁸ Przepis przyznaje prawo oskarżonemu, pokrzywdzonemu, obrońcom i pełnomocnikom udziału w posiedzeniach sądu z art. 339 § 1 i 3 pkt 1, 2 i 6 k.p.k.

postępowanie „przeciwko komuś”, tj. postępowanie *in personam*. Dotyczy to także sytuacji, w których oczywistym jest, że żadne postępowanie nie będzie prowadzone z uwagi na przedawnienie karalności (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k.), czy „oczywisty brak faktycznych podstaw oskarżenia (art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k.). Jeśli chodzi o przesłankę umorzenia postępowania z art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. (oczywisty brak faktycznych podstaw oskarżenia), to w orzecznictwie podkreśla się, że należy ją interpretować ściśle. W postanowieniu z dnia 3 grudnia 2014 r. Sąd Najwyższy przypomniał, że „tryb przewidziany w omawianym przepisie (art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k.) ma charakter *sui generis* wyjątkowy, ma stanowić narzędzie pozwalające na eliminowanie konieczności procedowania na rozprawie w sprawach, w których akt oskarżenia jest ewidentnie niezasadny, albo z powodu negatywnej przesłanki uniemożliwiającej w ogóle procedowanie, albo w sprawach, w których bez konieczności dokonywania głębszej oceny dowodów widoczny jest na pierwszy rzut oka brak podstaw do oskarżania.”¹⁹.

W postępowaniu przygotowawczym, gdy składane jest zawiadomienie o przestępstwie publicznoskargowym i z treści zawiadomienia „na pierwszy rzut oka” wynika niedopuszczalność prowadzenia postępowania, organ postępowania przygotowawczego wydaje postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania (art. 305 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 k.p.k.). Nie ma obowiązku angażować osoby, która została w treści zawiadomienia wskazana jako sprawca czynu zabronionego, i wzywać jej na przesłuchanie itp. Osoba wskazana w zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa, w sytuacji, kiedy organ odmówił wszczęcia postępowania, nie jest uznawana za osobę „przeciwko której prowadzone było postępowanie karne”. Jeśli brak podstaw do prowadzenia postępowania publicznoskargowego nie jest widoczny „na pierwszy rzut oka”, i organ procesowy rozpoczął śledztwo albo dochodzenie, to do momentu przedstawienia zarzutów (art. 313 § 1 k.p.k.) osoba „typowana” na sprawcę czynu, nie jest formalnie podejrzanym, a nawet kilkakrotne wezwania do stawiennictwa w charakterze świadka nie aktualizują obowiązku ujawniania informacji o prowadzeniu „przeciwko niej” postępowania karnego. **Jeśli bowiem nie ma przedstawionych zarzutów – nie ma postępowania karnego w fazie *in personam*.**

W postępowaniu prywatnoskargowym po stronie prezesa sądu aktualizuje się obowiązek doręczenia aktu oskarżenia (czyli poinformowania oskarżonego o treści stawianych mu zarzutów) z chwilą stwierdzenia, że skarga spełnia warunki formalne. Sąd nie tylko nie decyduje o wszczęciu postępowania przeciwko osobie, ale także nie dokonuje kontroli merytorycznej skargi oskarżycielskiej oskarżyciela prywatnego przed doręczeniem aktu oskarżenia. Nawet w przypadku

¹⁹ Postanowienie SN z 3.12.2014 r., II KK 162/14, LEX nr 1583220. Zob. także: postanowienie SA w Katowicach z 30.04.2014 r., II AKz 185/14, LEX nr 1487567.

obiektywnie istniejącej, nieusuwalnej negatywnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia karalności (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.), sąd nie może odmówić wszczęcia postępowania, ale jest zobowiązany do doręczenia aktu oskarżenia oraz wyznaczenia posiedzenia z art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k. oraz zawiadomienia osób uprawnionych do udziału w posiedzeniu (art. 339 § 5 k.p.k.) o dacie, godzinie i miejscu jego przeprowadzania. Niedopuszczalność wydania decyzji – postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania – wynika z faktu, że można „odmówić wszczęcia” czegoś, co nie zostało jeszcze rozpoczęte²⁰. Decyzja o „odmowie wszczęcia postępowania” może nastąpić w sytuacji, gdy zaktualizowanie się przeszkody procesowej uniemożliwia/zakazuje wszczęcia postępowania²¹.

W obecnym modelu, postępowanie prywatnoskargowe rozpoczyna się z momentem wniesienia skargi, a żaden organ procesowy nie ocenia dopuszczalności wszczęcia postępowania prywatnoskargowego. Postępowanie prywatnoskargowe rozpoczyna się – jest wszczynane – z chwilą wykonania przez pokrzywdzonego (oskarżyciela prywatnego) czynności procesowej w postaci wniesienia aktu oskarżenia spełniającego warunki formalne. Jediną decyzją, jaka może zostać podjęta po stwierdzeniu niedopuszczalności prowadzenia postępowania, jest umorzenie postępowania prywatnoskargowego. **Ponieważ, jak podkreśliłem wyżej, w postępowaniu prywatnoskargowym obecnie nie ma etapu postępowania „w sprawie”, to umorzenie z powodu oczywistej niezasadności prowadzenia postępowania, zawsze będzie następowało w fazie „przeciwko osobie”.** W ankietach bezpieczeństwa osobowego, w kwestionariuszach osobowych w samorządach zawodowych, w dokumentach składanych, by aplikować na stanowiska kierownicze w spółkach giełdowych, osoby przeciwko którym wniesiono oczywiście niedopuszczalny prywatny akt oskarżenia, będą musiały informować o tej okoliczności (tj. o prowadzeniu przeciwko nim postępowania karnego).

Sąd, który został wyznaczony (wylosowany) do prowadzenia postępowania prywatnoskargowego, gdy dostrzeże np. zaktualizowanie się negatywnej przesłanki procesowej z art. 17 § 1 pkt 2 – 11 k.p.k. albo w sprawie oczywisty jest brak faktycznych podstaw oskarżenia, nie będzie mógł podjąć decyzji o pozostawieniu skargi bez rozpoznania z powodu zaistnienia przeszkody procesowej. Przepis art. 17 § 1 k.p.k. limituje zakres możliwych rozstrzygnięć w

---

²⁰ W tym kontekście warto jednak wskazać na art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii; t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.). Przepis ten pozwala umorzyć postępowanie karne przed jego wszczęciem, co jest rozwiązaniem trudnym do zrozumienia z perspektywy logiki czynności procesowych. Jak bowiem można umorzyć coś, co nie zostało rozpoczęte?

²¹ Zob.: M. Kurowski [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2025, art. 307.

przypadku zaktualizowania się negatywnej przesłanki procesowej – postępowanie można umorzyć albo odmówić jego wszczęcia. Poprawna pod kątem formalnym skarga: zasadnicza²², czy etapowa²³ musi zostać merytorycznie rozpoznana. Kodeks postępowania karnego pozwala na podjęcie decyzji o pozostawieniu skargi lub wniosku „bez rozpoznania” w sytuacji, kiedy pismo strony zostało złożone po terminie (np. art. 41 § 2 k.p.k., który nakazuje pozostawić bez rozpoznania wnioski o wyłączenie sędziego z powodu uzasadnionych wątpliwości co do jego bezstronności, który został złożony po rozpoczęciu przewodu sądowego, art. 349 § 7 k.p.k. dotyczący rozpoznania wniosków formalnych, złożonych po zakończeniu posiedzenia wstępnego), gdy pismo uczestnika postępowania opiera się na tych samych faktach lub dowodach, co uprzednio rozpoznany wniosek/skarga (np. art. 41a k.p.k., art. 81 § 1b k.p.k.) lub gdy organ nie ma możliwości rozpoznania wniosku/skargi ponieważ sprawa została przekazana do wyższej instancji (art. 153 § 5 k.p.k.). W przypadku wnoszenia środków zaskarżenia, możliwość pozostawienia apelacji, kasacji, czy zażalenia bez rozpoznania jest ograniczona do sytuacji, kiedy uchybienia formalne nie zostały dostrzeżone przez prezesa sądu niższej instancji dokonującego kontroli formalnej skargi etapowej lub gdy przyjęcie skargi etapowej (apelacji, zażalenia, czy kasacji) nastąpiło na skutek niezasadnego przywrócenia terminu (art. 430 k.p.k. oraz art. 531 § 1 k.p.k.). W żadnej ze wskazanych wyżej sytuacji decyzja o „pozostawieniu bez rozpoznania” nie jest decyzją podjętą w oparciu o art. 17 § 1 k.p.k. i nie jest oceną merytoryczną treści pisma – skargi, czy wniosku składanego przez uczestnika postępowania.

Możliwość pozostawienia wniosku bez rozpoznania jest przewidziana także w przypadku wniosku o ułaskawienie. Przepis art. 560 § 2 k.p.k. stanowi, że „prośbę o ułaskawienie wniesioną przez osobę nieuprawnioną lub niedopuszczalną z mocy ustawy sąd pozostawia bez rozpoznania”. Jednocześnie przepisy precyzują podmioty uprawnione do wniesienia prośby o ułaskawienie (art. 560 § 1 k.p.k.), a jedną z przesłanek dopuszczalności ponownej prośby o ułaskawienie jest upływ terminu jednego roku od negatywnego załatwienia poprzedniej prośby, może być przez sąd pozostawiona bez rozpoznania (art. 566 k.p.k.). Do procedury ułaskawieniowej nie mają jednak zastosowania przesłanki procesowe z art. 17 § 1 k.p.k. Postępowanie ułaskawieniowe jest postępowaniem następczym, prowadzonym po wydaniu prawomocnego wyroku skazującego. Inny jest przedmiot postępowania – nie chodzi bowiem o ustalenie, czy doszło do popełnienia czynu zabronionego, ustalenia osób odpowiedzialnych i wymierzenie adekwatnej kary, Przedmiotem postępowania ułaskawieniowego (w trybie opisanym w k.p.k.) jest ocena, czy kontynuowanie wykonania kary jest konieczne w związku ze zmianą, jaka zaszła u skazanego (np. z

---

²² Taka jak akt oskarżenia.

²³ Jak np. apelacja.

uwagi na stan zdrowia, a nie ma innego mechanizmu redukcji kary). Ponieważ art. 17 § 1 k.p.k. nie ma zastosowania do postępowania ułaskawieniowego, ustawodawca mógł uregulować odmienny sposób postąpienia z wnioskiem merytorycznie niedopuszczalnym, tj. wprowadzić sankcję „pozostawienia wniosku bez rozpoznania”. Także prezes sądu – w trybie art. 120 k.p.k. – nie może odmówić przyjęcia skargi z uwagi na jej merytoryczną niezasadność. Przepis art. 120 k.p.k. stanowi, że „jeżeli pismo nie odpowiada wymaganiom formalnym, przewidzianym w art. 119 k.p.k. lub w przepisach szczególnych, a brak jest tego rodzaju, że pismo nie może otrzymać biegu, albo brak polega na niezłożeniu należytych opłat lub upoważnienia do podjęcia czynności procesowej, wzywa się osobę, która wniosła pismo, do usunięcia braku w terminie 7 dni.”. W piśmiennictwie²⁴ wskazuje się, że brakami formalnymi są m.in.: niesporządzenie i niepodpisanie pisma przez adwokata lub radcę prawnego, w sytuacji, kiedy ustawa wymaga przymusu adwokacko-radcowskiego²⁵, brak podpisu autora wniosku²⁶, brak uiszczenia opłaty²⁷, czy niewskazanie okoliczności, która ma być udowodniona za pomocą wnioskowanego dowodu (brak tezy dowodowej z art. 169 k.p.k.)²⁸. Przez braki formalne należy zatem rozumieć uchybienia odnoszące się do formy pisma oraz jego wymaganych elementów konstrukcyjnych, a nie do merytorycznej oceny zawartych w nim twierdzeń czy zarzutów. Są to więc takie wady, które dotyczą poprawności i kompletności pisma, nie zaś jego zasadności. Próbując ująć to jeszcze prościej: braki formalne dotyczą tego, jak pismo zostało sporządzone, a nie tego, czy podmiot wnoszący dane pismo ma rację.

Okoliczności/negatywne przesłanki procesowe/przeszkody procesowe wskazane w art. 17 § 1 pkt 1–10 k.p.k. nie mają charakteru braków formalnych pisma. Nie dotyczą one bowiem „zewnętrznej” poprawności prywatnego aktu oskarżenia, kompletności ani zachowania wymaganej formy (tj. formy pisemnej). Odnoszą się do materialnoprawnej lub procesowej dopuszczalności prowadzenia postępowania. Stwierdzenie zaistnienia negatywnej przesłanki procesowej zawsze wymaga dokonania oceny merytorycznej pisma (co to pismo zawiera), a nie jedynie kontroli formalnej (jak zostało sporządzone). Z tego względu nie mogą być one traktowane jako uchybienia usuwalne w trybie przewidzianym dla uzupełniania braków formalnych. Art. 17 § 1 k.p.k. określa bowiem sytuacje, w których „nie wszczynają się postępowania, a wszczęte umarza”, natomiast art. 120 § 1 k.p.k. dotyczy wyłącznie takich wad pisma, które polegają na niespełnieniu wymagań formalnych i mogą zostać usunięte przez stronę.

---

²⁴ K. Sychta [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, art. 120.

²⁵ Wyrok SN z 15.05.2014 r., IV KK 2/14, OSNKW 2014, nr 12, poz. 89.

²⁶ Postanowienie SN z 26.01.2012 r., III KZ 91/11, OSNKW 2012, nr 3, poz. 33.

²⁷ Wyrok SN z 20.12.2017 r., III KK 203/17, OSNKW 2018, nr 4, poz. 29.

²⁸ Postanowienie SN z 5.10.2004 r., II KK 121/03, OSNKW 2004, nr 10, poz. 97.

Nie jest również dopuszczalne wykorzystanie trybu z art. 120 § 1 k.p.k. do wezwania pokrzywdzonego do przedstawienia dodatkowych dowodów na poparcie okoliczności opisanych w prywatnym akcie oskarżenia. Brak dostatecznego uprawdopodobnienia twierdzeń strony, czy niedostateczna siła przekonywania powołanych dowodów nie stanowią braków formalnych, ale odnoszą się do sfery oceny merytorycznej. Kontrola formalna służy wyłącznie ustaleniu, czy pismo zostało sporządzone w sposób pozwalający nadać mu bieg, tj. czy do prywatnego aktu oskarżenia dołączono dowody, na których opiera się oskarżenie. Nie obejmuje natomiast badania, czy materiał przedstawiony przez oskarżyciela prywatnego jest odpowiednio silny, tj. prezes sądu nie bada „jakości” dowodów, ich dopuszczalności, czy wiarygodności. Ocena taka należy do sądu orzekającego w ramach rozpoznania sprawy, a nie do prezesa sądu dokonującego wstępnej kontroli formalnej pisma.

Warto ponownie podkreślić, że samo prowadzenie postępowania prywatnoskargowego przeciwko konkretnej osobie (oskarżonemu) wiąże się z realnymi dolegliwościami. Doręczenie prywatnego aktu oskarżenia aktualizuje po stronie oskarżonego konieczność podjęcia obrony przed stawianymi mu zarzutami. Musi on poświęcić czas, środki finansowe (np. związane z wyznaczeniem obrońcy), by odpowiednio przygotować się do postępowania. Ma obowiązek podporządkowania się decyzjom wydawanym w postępowaniu prywatnoskargowym, np. ma obowiązek stawiać się wezwaniu sądu, informować o zmianie miejsca pobytu przekraczającej 7 dni, podać dane umożliwiające kontaktowanie się itp.²⁹. Status oskarżonego w sprawie karnej (nawet w postępowaniu prywatnoskargowym) może ponadto wywoływać negatywne konsekwencje w sferze reputacji, zawodowej i osobistej. **Chodzi przede wszystkim o sytuacje, kiedy z samym faktem prowadzenia postępowania karnego mogą łączyć się dalsze obowiązki informacyjne lub ograniczenia natury korporacyjnej, organizacyjnej albo kwalifikacyjnej (np. możliwość kandydowania na stanowisko prezesa zarządu spółki bądź członka zarządu spółki giełdowej). Dolegliwości te aktualizują się niezależnie od tego, czy prywatny akt oskarżenia jest zasadny, czy też od początku dotknięty jest oczywistą (widoczną „na pierwszy rzut oka”) wadliwością.**

Obecny model postępowania prywatnoskargowego stwarza zarazem pole do instrumentalnego wykorzystywania uprawnień procesowych przez oskarżyciela prywatnego. **Skoro bowiem poprawna wyłącznie pod kątem formalnym skarga oskarżycielska prowadzi do wszczęcia i prowadzenia postępowania przeciwko oznaczonej osobie, doręczenia jej aktu oskarżenia i wygenerowania po jej stronie realnych ciężarów procesowych oraz pozaprocessowych, a sąd nie ma możliwości merytorycznej kontroli zasadności oskarżenia przed rozpoczęciem etapu**

---

²⁹ Zob. art. 75 § 1 k.p.k.

postępowania „przeciwko osobie”, to prywatny akt oskarżenia może zostać użyty nie tylko jako środek ochrony naruszonego dobra prawnego, lecz także jako *sui generis* narzędzie nacisku, odwetu, szykany albo wywołania negatywnego skutku zawodowego. Ryzyko to jest szczególnie widoczne w sprawach wynikających z konfliktów osobistych, sąsiedzkich, środowiskowych lub zawodowych, w których samo uruchomienie postępowania karnego przeciwko oznaczonej osobie może stać się celem samym w sobie.

Dodatkowo, pozostawienie kwestii oskarżenia prywatnego w całości w gestii pokrzywdzonego oraz brak kontroli organów procesowych w skierowaniu oskarżenia „przeciwko osobie” może wywoływać także efekt mrozący. Jednostki mogą być zniechęcane do podejmowania dalszej aktywności zawodowej, publicznej lub społecznej z obawy przed samą dolegliwością uczestniczenia w postępowaniu karnym, niezależnie od jego końcowego wyniku, tj. umorzeniu postępowania na posiedzeniu z uwagi na okoliczności z art. 339 § 3 pkt 1 lub 2 k.p.k.

III. Wnioski

Zasadnym wydaje się dokonanie w Kodeksie postępowania karnego nowelizacji, poprzez przyznanie sądowi uprawnienia do merytorycznej kontroli zasadności skargi prywatnej przed doręczeniem aktu oskarżenia na posiedzeniu bez udziału stron. W sprawach, gdy niedopuszczalność postępowania jest oczywista, podejmowanie kolejnych czynności procesowych, tj. doręczenia aktu oskarżenia, zawiadomienia o terminie posiedzenia z art. 339 § 3 pkt 1 lub 2 k.p.k., przeprowadzenia posiedzenia w przedmiocie umorzenia postępowania prywatnoskargowego generuje zbędne koszty po stronie organów wymiaru sprawiedliwości, a także utrudnia pracę sądu pod kątem organizacyjnym. Angażuje się bowiem dodatkowe osoby – np. protokolanta – oraz zajmuje sale rozpraw w sądzie, w sytuacji, gdy rozstrzygnięcie może być jedno, tj. postanowienie o umorzeniu postępowania.

Oskarżyciel prywatny, w przypadku umorzenia postępowania na posiedzeniu bez udziału stron, miałby prawo zaskarżenia tego postanowienia na zasadach ogólnych (art. 459 § 1 pkt 1 k.p.k.), a jeśli postanowienie o umorzeniu postępowania na posiedzeniu bez udziału stron by się uprawomocniło, zryczałtowana opłata z art. 621 k.p.k. nie byłaby zwracana. Ograniczyłoby to sytuacje, kiedy prywatny akt oskarżenia byłby instrumentalnie wykorzystywany przez oskarżyciela prywatnego w celu np. podważenia reputacji osoby starającej się o zatrudnienie w spółce Skarbu Państwa, czy chcącej uzyskać poświadczenie bezpieczeństwa osobowego.

„Wydzielenie” etapu „w sprawie” w postępowaniu prywatnoskargowym chroniłoby także oskarżonych przed przedwczesną koniecznością ujawniania informacji o

„prowadzeniu przeciwko nim postępowania prywatnoskargowego”. Taka informacja musiałaby zostać podana wyłącznie wtedy, gdy prywatny akt oskarżenia nie był obciążony oczywistą i nieusuwalną wadą z art. 17 § 1 pkt 2-11 k.p.k. lub wadą z art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k.

Mając na uwadze przedłożone racje, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich³⁰, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o dokonanie analizy wskazanych w niniejszym stanowisku problemów i poinformowanie mnie o stanowisku zajęтым w przedstawionej materii.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (kust@sejm.gov.pl);
- Pani Poseł Barbara Dolniak Przewodnicząca Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (knkk@sejm.gov.pl);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ku@senat.gov.pl)

---

³⁰ Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r., poz. 1264).